

## Lesbrief Schrijven zoals vroeger

**Schrijven is door de eeuwen heen heel wat veranderd. Vroeger schreven mensen letters met sierlijke krullen. Ze gebruikten daarvoor geen gewone pennen, maar veren die ze doopten in potjes met inkt. En ze schreven niet op papier, maar op dierenhuid!**

In de lestas zitten allerlei schrijfattributen waardoor je jouw leerlingen in de klas aan de slag kunt laten gaan met de geschiedenis van schrijven. Hoe schreven mensen vroeger? Ervaar het zelf! In de lestas zijn de volgende attributen aanwezig:

- 10 ganzenveren
- 5 griffels en 5 leitjes + 1 veger
- 6 inktpotjes in een doosje (draai de potjes goed dicht ajb!)
- 10 kroontjespennen
- 5 voorbeelden van versierde initialen (hoofdletters versierd door monniken)\*
- 1 potje met wax, 2 smeltlepels, doosje lucifers, 2 waxinelichtjes en 3 stempels
- 1 gelamineerd voorbeeld om van een brief een envelop te vouwen
- 1 gelamineerde lesbrief
- 1 overzichtsfoto inhoud tas
- Pakje schoonmaakdoekjes om eventueel geknoei mee weg te poetsen

Je kunt de lestas voor maximaal 1 maand huren. Kosten hiervoor bedragen €30. Mocht je de lestas langer nodig hebben, neem dan contact op via

[educatie@hetutrechtsarchief.nl](mailto:educatie@hetutrechtsarchief.nl)

Je hebt een afspraak gemaakt om de lestas op te halen en ook weer in te leveren, maximaal 4 weken later. Zorg dat je de tas op tijd inlevert, hij kan weer gereserveerd zijn door de volgende klas. Ophalen en inleveren kan bij onze receptionist op Hamburgerstraat 28, van dinsdag t/m zondag tussen 10.00-17.00 uur.

\*Zelf toevoegen: potloden en stiften om de initialen mooi en kleurrijk te versieren.

## Opdracht ideeën

Je hebt de lesta's nu in je klas, het staat je vrij om zelf te bedenken wat je er mee zou willen doen! Hieronder hebben we een aantal ideeën voor opdrachten.

### **Versier een initiaal als een echte monnik!**

*Tijdsindicatie: minimaal 15 minuten, maximaal 60 minuten*

Bekijk ter introductie het filmpje 'Monnikenwerk | Welkom in de Middeleeuwen' via het kanaal "Welkom in de geschiedenis". Of volg de link naar het filmpje:

[https://www.youtube.com/watch?v=NtnaQ7\\_nRz0](https://www.youtube.com/watch?v=NtnaQ7_nRz0) Kopieer het A-4tje met de hoofdletter A voor iedere leerling en laat ze deze 'initiaal' zo mooi mogelijk versieren. Gelamineerde voorbeelden van hoe monniken dit deden zitten in de tas.

### **Ganzenveer versus kroontjespen**

*Tijdsindicatie: ongeveer 10 minuten per groepje van 10 leerlingen*

Wat schrijft lekkerder: een ganzenveer of een kroontjespen? Laat leerlingen zelf een tekst verzinnen om te schrijven en test het uit! Zelf toevoegen: leeg A4 per leerling.

### **Wat staat daer?**

*Tijdsindicatie: minimaal 5 minuten, maximaal 20 minuten*

Kunnen jullie het lezen? Test jezelf via [www.watstaatdaer.nl](http://www.watstaatdaer.nl) Hier zijn veel leuke oefeningen te doen met oude handschriften, van losse letters en cijfers oefenen tot gaten in lopende teksten invullen. Daag jezelf uit en zet het niveau steeds iets moeilijker! Leuk om op het digibord met de klas te spelen.

### **Hoe schrijft dat?**

*Tijdsindicatie: 10 minuten intro en vervolgens circa 5 minuten per groepje*

Test het leetje en de griffel uit! Bekijk ter introductie deze twee foto's via de beeldbank van Het Utrechts Archief: <https://hetutrechtsarchief.nl/beeldmateriaal/> Voer hier het nummer 834013 en 601008 in. Op de eerste foto is geen leetje te zien, maar wel een klaslokaal waar ze gebruikt werden. Op de tweede foto zien we groep 8 op de klassenfoto gaan; dat het groep 8 is weten we dankzij het leetje. Bespreek met de leerlingen: wat zie je eigenlijk? Vervolgens kunnen ze in groepjes gaan ervaren hoe anders een griffel en leetje schrijven dan pen en papier.

### **Brief sturen zoals vroeger**

*Tijdsindicatie: minimaal 30 maximaal 60 minuten*

Schrijf, vouw en verzegel een brief zoals vroeger! Bekijk ter introductie dit filmpje:

<https://www.youtube.com/watch?v=KJAQo0zulD0> of zoek via YouTube op "Leidse wetenschappers lezen". Leerlingen mogen een brief gaan schrijven, daarna op zo'n ouderwetse manier tot envelop vouwen en vervolgens verzegelen. Idee: schrijf een brief aan jezelf voor aan het einde van het schooljaar. Of aan een bekende! Zie voor meer uitleg bij deze opdracht de bijlage 'Brief schrijven, vouwen en verzegelen zoals vroeger'.

## Brief schrijven, vouwen en verzegelen zoals vroeger

Papier was vroeger erg duur, vandaar dat een brief vroeger ook meteen zijn eigen envelop vormde! De leerlingen gaan nu een brief schrijven, vouwen en verzegelen zoals vroeger. Houd voor deze opdracht de **bijlage van de voorbeeldbrief** met vouwlijnen bij de hand.

De stappen voor het vouwen en verzegelen worden hieronder beschreven. Wat betreft de inhoud van de brief, dat is aan de leerkracht of de leerlingen zelf om te bedenken!

Iedere leerling krijgt een leeg A4. Heel belangrijk: de brief mag maar op 1 kant van het vel papier geschreven worden! De achterkant moet leeg blijven.

### Stap 1

Leg de brief rechtop (in verticale positie), zoals hij ook geschreven en gelezen wordt. Vouw lijn 1 naar binnen, op is ongeveer op 7,5 centimeter van de rand. Vouw vervolgens lijn 2 naar binnen, zodat de brief nu helemaal over de breedte dichtgevouwen is. Let op: de twee zijden moeten elkaar net in het midden raken.

### Stap 2

Vouw nu lijn 3 naar binnen, op ongeveer 5 centimeter van de rand. Lijn vier vouw je daarna iets verder naar binnen (dus iets meer naar het midden). Zo wordt de linkerflap langer dan de rechter.

### Stap 3

Stop de langere linkerflap in de rechterflap, zodat de brief niet open kan vallen. Zo lijkt de brief een beetje op een moderne envelop.

### Stap 4

Draai de brief nu om en schrijf de naam en het adres van degene aan wie je de brief wilt geven op de achterkant.

### Stap 5

De laatste stap om ervoor te zorgen dat jouw brief niet stiekem gelezen kan worden, is om je brief te verzegelen. Tijdens het verzegelen draai je de brief een kwartslag, zodat je de brief horizontaal houdt. Steek het waxinelichtje aan en leg 2 stukjes wax in de speciale smeltlepel. Houd de lepel boven het waxinelichtje totdat de wax helemaal gesmolten is. Giet de gesmolten wax op de juiste plek op de brief. Duw vervolgens snel de stempel in de wax. Laat de stempel even staan tot de wax is uitgehard (dit gaat vrij snel). Tot slot til je de stempel voorzichtig recht omhoog van de wax.

Tadaa, jouw ouderwetse brief is klaar om bezorgd te worden!